BELLTALL

ASSOCIACIÓ DE VEÏNS I AMICS DE BELLTALL

NÚM. 113
TARDOR 2019

Amb el suport de:
Diputació Tarragona

EDITORIAL

Com passa el temps!! Ja fa tres anys que es va fer l'últim canvi de presidència de la nostra associació. Com sempre diem els que anem fent anys, sembla que va ser ahir!!

Doncs si! Sembla que va ser ahir quan en Joaquim Torres, el primer president de la nostra associació, i molts de vosaltres, vareu tenir la iniciativa de tirar endavant el associacionisme al nostre municipi. Estic segur que en Joaquim estava orgullós de la feina que es va fer farà 29 anys, encara perdura. Sempre tindrem un raconet al nostre cor per ell, descansi en pau.

Una anècdota, quan hi ha canvis dins la directiva de la junta de qualsevol associació, s'ha de notificar a Justícia de la Generalitat, vas a Tarragona, al carrer de Sant Antoni Maria Claret i presentes la documentació que precisen, i sempre, la noia que m'ha d'atendre, diu: «Ah!! Si!! Sou una de les velles!!» El primer dia em vaig quedar una mica perplex, que som una de les velles? De les velles de què? Doncs resulta que som una de les poques associacions de la província de Tarragona que encara aguantem amb força i amb una activitat frenètica, i amb mes de 25 anys de vida.

Gràcies a la força dels nostres socis, gràcies a la valentia de les diferents juntes i gràcies als presidents que ens han anat guiant pel bon camí, som aquí, i som aquí amb perspectives de futur i moltes ganes de fer coses pel nostre municipi i els seus habitants.

Us he de dir que encara millorarem més, tenim la sort de comptar amb l'amistat i col·laboració de les associacions del nostre municipi, entre nosaltres diem que som les 'Associacions dels Comalats'. Un dels camins de la nostra associació es poder-nos ajudar, sumar i acompanyar-nos.

Sempre endavant.
Josep Berengué

Edita

Associació de Veïns i Amics Belltall

Coordinador:
Junta directiva de l'Associació

Si voleu fer arribar les vostres col·laboracions, adreceu-les a:
Revista BELLTALL. Plaça de l'Església 4. 43413 Belltall

Correu electrònic:
belltall@tinet.cat

Preu 0.60 €

www.belltall.net

Publicació trimestral de l'Associació de Veïns i Amics Belltal

Disseynat per TIMIT 2003 SL
www.timit2003.net

SUMARI

Safareig: El fantasma del bosc d'en Ros 3

La veu del poble: Entrevista al Ricard Miró de Cal Feliuet 4

Recordant el Jaume de cal Bisbe 6

Actualitat: *Plantada de calçots* 7

Actualitat: *Nous passos de vianants* 7

Actualitat: *Castanyada* 8

Actualitat: *Defuncions* 8

Actualitat: *Reconeixement de l'arxiu a la premsa comarcal* 9

Actualitat: *Felicitació de Nadal* 9

Joan Andevert Amenós. Alcalde de Belltall 10

Temps enrere
Església Romànica (Vella) 13

SAFAREIG

EL FANTASMA DEL BOSC D'EN ROS

Coses de Missa. Estic molt enfadat. No pot ser que un s'assabenti, com informava en l'últim número, que havent marxat mossèn Joan, a Belltall només hi hauria missa una vegada al mes i, de cop i volta, els poders eclesiàstics canviïn d'opinió. Ara diuen que n'hi haurà cada setmana de missa, ja sigui oficiada per dos capellans que es repartiran dinou parròquies ja sigui per mitjà d'un diaca. En les coses de l'església millor no posar-s'hi, ja ho veig.

Una cosa més de Missa, però. El passat 6 d'octubre va venir al poble l'arquebisbe de Tarragona. Un privilegi per als creients. Ho sé perquè hi va haver moviments atrafegats perquè tothom fes publicitat de la vinguda del jerarca eclesiàstic. I a mi em fa l'efecte que, tan com van insistir en la importància del personatge, haurien de ser precisament els catòlics de Belltall els primers que haurien d'haver protestat per tots les denúncies que han caigut sobre el bisbat de Tarragona. Denúncies per pedofília, que no és poca cosa, que uns capellans toquin els vostres fills, i no que els toquin espiritualment, sinó carnalment. També hagués estat bé que haguessin protestat per allò que va dir l'antecessor de l'actual arquebisbe per a justificar l'actitud d'aquests capellans delinqüents: que "un mal momento lo tiene cualquiera". Que maco seria que els creients fossin els primers en no consentir tota aquesta putrefacció.

Aquest fantasma sap que hi ha gent preocupada pel conreu del nostre all. Una de les productores més fortes ho ha deixat, gairebé ha deixat el poble i tot. Per contra, d'altres productors que feien menys s'han engrescat. I a Passanant també hi ha gent que s'està animant. Jo que fa molts anys que em passejo com a ectoplasma pel territori, us puc dir una cosa: si sembreu alls per fer-vos rics, malament; però si sou prou rics d'esperit per a entendre que no es pot deixar perdre el conreu del nostre all perquè hi ha coses que són com són, sereu uns afortunats.

A les eres de cal Prim s'hi va oficiar una boda; poca gent ho sap, però els presents diuen que aquell espai es va transformar de manera radical. Una regidora de l'ajuntament va dirigir l'acte i els que es casaven i els dos testimonis van deixar anar més d'una llagrimeta. No us equivoquéssiu, estigueu tranquils: ni el Miquel Àngel ni el Marian van ser cap dels nuvis. Quina bona idea: donar una dimensió nova als espais del poble. Potser hauríem d'animar-nos a fer-ho en d'altres coses.

El Jaume de cal Bisbe ens ha deixat; jo, sense que ell ho sabés li feia companyia, quan s'asseia al banc de pedra de casa seva, o allà a la creu, i notava la seva bondat, es desprenia del seu esperit. Ara m'he quedat una mica més sol, com tots vosaltres, mortals.

LA VEU DEL POBLE

Entrevista al Ricard Miró de Cal Feliuet

Mireia Sangenís de Ca la Rosa

En aquesta edició de la revista hem entrevistat el Ricard de cal Feliuet, que ens ha fet mirar enrere, en temps de la seva joventut, per veure com era Belltall als anys 70 i també per recordar una mica la història del bar del poble, cal Feliuet.

On vas néixer i quants anys fa?
Vaig néixer fa 53 anys en una clínica petiteta que hi havia a Tàrrega.

Explica'ns els teus anys d'infantesa. Què fèieu per Belltall? Quin és el teu millor record d'aleshores?
Recordo que sortíem al carrer i sempre trobàvem colla, fins i tot de petitets, petitets... me'n recordo que jo em relacionava més amb uns cosins del carrer de cal Tomàs i cal Pau; sé que anàvem cap allà dalt i érem una mà de canalla de por jugant sempre al carrer, i de més grans també. Fins que no vam tenir certa edat érem força colleta i sempre érem pel carrer, que si jugant al cantonet, que si el frontón... sempre trobàvem raons per sortir al carrer perquè sabíem que trobaríem algú.

Com era el Belltall dels anys 70?
Jo era petit, recordo el col·legi, que hi havia força canalla a classe, perquè, és clar, entre petits i grans, que estàvem tots dins de la mateixa classe... i, bàsicament, recordo que érem una collada i que ens ho passàvem molt bé. Recordo, també, que hi havia molt poca llum al poble, hi havia quatre bombilletes i en pic es feia de nit fins i tot feia una mica de por tombar pels carrers, que no estaven asfaltats, hi havia pedres... però ens vam acostumar a viure d'aquella manera i estava força bé.

I com era la vida a cal Feliuet? Com recordes el moviment d'una casa especial com aquesta?
Ha canviat. Recordo la mare que estava sola, bé sola, hi havia la padrina, el tiet... però quan hi havia molta feina, al Santi i a mi ens tancava en una habitació perquè no podia estar per nosaltres, que tenia molta feina, i alguna que altra trastada fèiem, perquè, és clar, si a dos crios de sis o set anys els tanques en una habitació massa hores, tenen molt temps per pensar... Sempre hi havia molta feina, entre que teníem conills, més tard vam tenir pollastres, corders... sempre hi ha hagut molt batibull.

El Ricard, davant la barra del bar del poble, cal Feliuet

I ja d'adolescent, quines activitats teníeu? Sortíeu fora? On anàveu?
Vam començar a sortir als 13 o 14 anys amb els amics més grans de Belltall que ja tenien carnet, ens prenien i ens deixaven al cine o també vam començar a anar a alguna discoteca, gràcies a ells vam començar a sortir una mica, que ens portaven on fos, ens deixaven i ells feien la seva i més tard ens recollien, normalment anàvem a Tàrrega. Així vam començar a sortir i cadascú es va anar guiant cap allà on el va portar el destí.

Com explicaries, a algú que no conegui el poble, com és ara mateix?

Depèn de l'època de l'any és diferent: a l'estiu quan hi ha molta gent ho pots explicar d'una manera, perquè surts al carrer, veus molta gent, es reuneixen per aquí i per allà, veus gent per tot arreu... però quan arriba l'hivern, així com abans érem una gentada, ara surts i no veus ningú, ara mateix surts al carrer i pot ser que travessant el poble deu vegades no vegis ningú, això abans difícilment hauria passat.

T'agrada la calma del poble o prefereixes el moviment de les festes?
La calma. M'agrada el moviment per la feina, però jo personalment prefereixo la calma.

Què creus que hi falta al poble, per revitalitzar-lo?
Entendre'ns una mica més tots, potser. Podríem col·laborar una mica més tots perquè tot pogués rodar una mica millor, però tot i això, ja s'estan fent coses per procurar que així sigui... a veure si ens en sortim.

Quina és la cosa que més t'agrada de Belltall? I la que menys?
A mi m'encanta el paisatge que tenim des de casa mateix, o només amb 5 minuts de sortir tens unes vistes precioses de tot el Pirineu, de tota la Conca... és que sense moure't d'aquí domines mig Catalunya, estic encantat amb el que tenim. La que menys m'agrada és l'excés de velocitat que hi ha dins del poble, es corre massa.

Segurament has viscut moltes anècdotes, tant a la barra com al menjador. N'hi ha alguna que es pugui explicar i publicar?
Te n'explicaré una, de centenars que en recordo. Fa molts anys, encara érem bastant jovent aquí, era de nit, potser era la una de la matinada, no ho sé, era tard. Va aparèixer un xicot italià, tot ferit, que havia tingut un accident i li vaig dir que trucava una ambulància, i de seguida em va dir que no, que no volia que truquéssim a ningú. Llavors li vam dir que anés al lavabo que el curaríem almenys amb aigua oxigenada, alcohol o el que fos. Mentrestant el curaven, un altre xicot i jo vam dir "anem a mirar on ha tingut l'accident perquè és molt estrany que no vulgui que truquem a ningú". Vam seguir la carretera i al Pont del Rei vam veure un cotxe de cap per avall i la policia. Quan ens hi vam apropar la policia ens va dir: "¿Saben ustedes dónde está el conductor de este vehículo?" I vaig dir: "El tinc allà a casa, al bar!". Ens van seguir fins al poble i al bar mateix el van posar de cara a la paret i el van emmanillar. Va ser com en una pel·lícula.

Han passat per cal Feliuet moltes cares conegudes?
Sí: el Josep Maria Minguella, Hristo Stoítxkov, Lluís Gavaldà, Roser Capdevila, el Peyu, Josep Poblet (president de la Diputació de Tarragona durant molts anys), Josep Maria Espinàs, alguns pilots de ral·li... i molts d'altres.

Hi ha clients fidels, d'aquells que sempre tornen?
- Sí, molts!

Voldries que els teus fills continuessin fent història de la casa?
Sí, m'agradaria, però el camí que han agafat no és pas aquest, és així.

Què t'agrada fer quan no ets a la feina?
Soc molt de tancar-me a casa, m'agrada, perquè sé que estic tranquil i allà no em mana ni em crida ningú. M'agrada sortir, també, però valoro molt el fet d'estar dues o tres hores sense que ningú no em mani res.

Quin és "el plat" de cal Feliuet?
En tenim diversos: els cargols a la llauna, el conill al ajillo de tota la vida, que ja el feia la padrina, la tupina amb fesols, que es troba en molts pocs llocs, abans es feia molt quan no hi havia neveres per conservar el menjar i per poder menjar carn tot l'any, entre d'altres plats.

Molts dels vostres plats són fets amb productes propis. Això ho valora, n'és conscient, el client?
Sí, i tant que ho valora!

Com veus el futur del poble?
No el veig malament. És una pregunta que ja em feia fa uns quants anys i veig que han anat passant els anys i continuem estant igual, ni endavant i enrere, més aviat s'ha anat arreglant alguna cosa i no el veig malament, el futur, hem d'anar passant i a veure com ho trampegem.

I amb aquesta visió més o menys optimista sobre el futur del nostre poble, acabem l'entrevista i deixem que el Ricard continuï amb la seva feina a cal Feliuet.

Moltes gràcies!

RECORDANT EL JAUME DE CAL BISBE

Dues Imatges de record

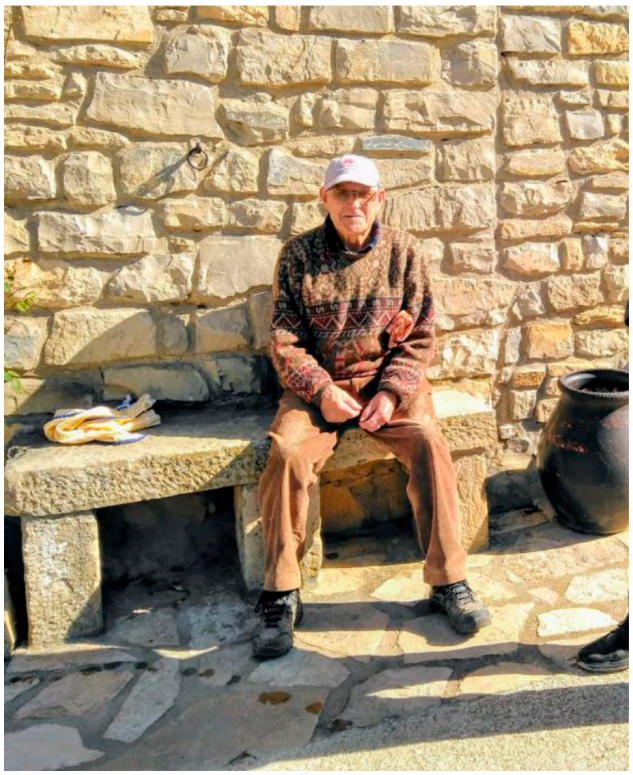

El Jaume de cal Bisbe, assegut al banc de pedra de casa seva

El dimarts, 8 de gener passat, va morir a Valls el Jaume Miró Benet, el Jaume el Bisbe. Tenia 89 anys. Havia tingut uns mesos enrere a Belltall un accident a casa. Va caure de les escales i va rebre un fort cop al cap que li provocà unes hemorràgies que li afectaren i deterioraren greument la salut fins provocar-li la mort. Va ser acomiadat a Belltall, el dijous 10, amb l'església plena amb els familiars, veïns i amics que li donaren l'últim comiat.

Fill de cal Sebastià (abans s'anomenava cal Capatàs) era el quart de cinc germans: Isidro, Ramon, Josep, Jaume i Maria. El Josep va morir als onze anys amb dos nens més, el 5 l'abril del 1939, per l'explosió d'un obús que manipulaven. El Jaume mai no oblidà que aquell dia ell també hi era, però que el seu germà el va fer tornar a casa una estona abans. Els quatre germans es casaren a Belltall. el Jaume amb la Maria el Bisbe, L'Isidre, l'hereu, amb la Mercè de cal Joan del Bisbe, El Ramon amb la Maria Dolors de ca l'Aleix, i la Maria amb el Jordi el Margarido. Han tingut dos fills, el Jordi, casat amb la Maria Jesús i el Josep Maria casat amb la Lupe i quatre néts.

Estimava i portava Belltall al cor. Una estima que compartia amb la Maria. "Qui pogués ser un mixó per poder volar fins Belltall" pensava la Maria quan anaven a Valls per estar-s'hi uns quants dies, de seguit enyoraven Belltall. Anar a l'hort del camí del Tallat, era una activitat gairebé diària. Els veïns érem generosament obsequiats amb uns saborosos tomàquets, enciams, trumfos, espinacs, bajoques,... totes les estacions tenien el seu fruit.

Home bo, cordial, tranquil, de bona conversa, educat, senzill, sempre amb un somriure per resposta, excel.lent veí. Pagès de Belltall, amb una gran estima per la terra, poder-la treballar i gaudir. El nostre més sentit condol a la Maria, fills i família.

Descansi en pau

Equip de futbol de Belltall amb alguns reforços posant per a la posteritat en el primer partit que es disputava en el nou camp de futbol. Situat en el mateix espai que ocupa part de l'actual pista poliesportiva. El braçalet negre que porten els jugadors és en senyal de dol per la mort del papa Joan XXIII, esdevinguda el dia 3 de juny del 1963.
El Jaume és l'últim de la dreta que està ajupit.

Inauguració camp de futbol, diumenge 7 de juny 1963

ACTUALITAT

Pau Tous Berengué de Cal Banyeta

Plantada de calçots

El 21 de Setembre hi va haver la plantada de calçots, tothom hi era convidat.
I a l'acabar, a la sala de Belltall, el dinar "tupinada" de germanor.

NOUS PASSOS DE VIANANTS

Després de tant demanar-ho, finalment tenim dos nous passos de vianants per tal de millorar la seguretat al creuar la carretera.

CASTANYADA

Aquest any hem recuperat la festa popular de la castanyada, ens vàrem reunir més d'un centenar de belltallencs. Va ser una vetllada molt entranyable, animada amb un bon sopar i molta gresca.

DEFUNCIONS

Despedida del mossèn Joan

El dia 3 de Novembre mossèn Joan Costa va celebrar l'última eucaristia a la Parròquia. Li desitgem molta sort en el nou destí.

Traspàs del nostre primer President de l'As sociació de Veïns, Joaquim Torres Martí

RECONEIXEMENT DE L'ARXIU A LA PREMSA COMARCAL

El 19 de Desembre s'ha inaugurat una exposició de premsa escrita històrica al claustre de l'antic Hospital de Santa Magdalena de Montblanc, on hi és present la nostra revista, reconeguda per l'arxiu de premsa comarcal.

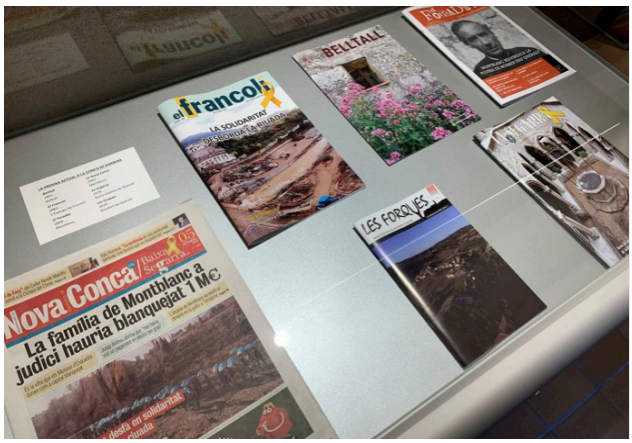

FELICITACIÓ DE NADAL

L'associació de Veïns desitja a tots el socis unes Bones Festes

JOAN ANDEVERT AMENÓS. Alcalde de Belltall

En el 8oè aniversari del seu afusellament

Josep Miró Torres

Aquest article s'emmarca en el que s'anomena larecuperació de la memòria històrica, concretament del temps de la Guerra Civil (1936-1939) a Belltall i té com a protagonista el que en va ser el seu alcalde, Joan Andevert Amenós. El meu pare, Ramon Miró Tous de ca l'Ignasi, sovint ens rememora la seva joventut a Belltall, i en els ulls d'un jove, aquells anys de guerra com es van viure al poble. Recorda l'Andevert, el que va fer i la tremenda injustícia de la seva execució.

Ramon Andevert Amenós (Belltall -1881- Tarragona -1939) Fou represaliat per haver exercit el seu càrrec d'alcalde en el transcurs de la guerra civil. Empresonat i condemnat a mort. Executat el 19 de octubre de 1939. Enguany se'n compleixen 80 anys. En memòria seva, aquests notes biogràfiques. (Memòria i record també dels tretze belltallencs, pagesos, que per edat no van ser mobilitzats al front, però van ser empresonats l'any 1939 per l'única raó de no formar part del bàndol guanyador

Belltall 1936-1939

L'alcalde republicà que hi havia el 1936, Francesc Miró Bonet de cal Feliuet, deixà l'alcaldia, en esclatar la guerra civil. Joan Andevert n'assumí el càrrec en qualitat de President del Comitè Antifeixista de Belltall. No sabia llegir ni escriure, però era un home amb molta experiència vital, d'idees clares de justícia social i pel que ens han contat respectat per tothom. Prengué un compromís personal d'ajudar tot el poble independentment de la seva

Imatges del anys vint del segle passat. En la primera un centenar llarg de belltallencs a les escales de l'església. En l'altra un grup d'homes de Belltall amb mossèn Dalmau Llebaria. En totes dues hi podem veure encerclat Joan Andevert.

ideologia (fossin de dretes o d'esquerres). Potser era fruit d'una decisió personal molt madurada relacionada amb un fet tràgic del qual fou protagonista vint-i-cinc anys abans just quan tenia dinou anys. Va ferir mortalment d'un ganivetada Manel Fabregat de cal Jaume. Abans de l'agressió havien estat discutint. Va ser empresonat i un any després el 1902 fou condemnat a cadena perpètua. Després de molts anys de presidi, retornà a Belltall i el 1923, quan tenia 42 anys, es casà amb Maria Iglesias Palau de Solivella.

Fets en què intervingué Joan Andevert

Hem pogut recollir alguns fets en què Joan Andevert tingué un paper decisiu a partir de la informació de persones que el van conèixer o bé que els ho van explicar familiars seus, que ens acosten a la seva actuació durant el temps de la guerra civil.
El 16 d'agost de 1936, recorda Ramon Miró, un camió de milicians arribà pel capdavall del poble. Tiraren trets a l'aire i cridant ordenaren que s'aixequessin les persianes de les cases. Pararen el camió davant de l'arbre gros de la carretera (davant l'església). Venien a buscar persones concretes (Marçal Penedès, Josep de ca la Virginia,....) Quan els tenien a punt per pujar al camió i endur-se'ls, Joan Andevert s'encarà als milicians. Digué que ell era el President del comitè antifeixista de Belltall i que responia per aquells homes. Se n'anaren sense els detinguts.
En una altra data del 1936, vingueren a prendre les campanes de l'església. De les campanes, en fonien i n'aprofitaven el metall per a la industria de guerra. Ho feren en molts pobles. El campanar de Belltall comptava amb tres campanes: la grossa, la mitjana i la petita. La decidida actuació de l'Andevert evità que les prenguessin totes. La grossa es quedà al campanar.
A Belltall hi havia gent amagada, sobretot religiosos i religioses. Era un fet per molts conegut, però no hi hagué en aquells anys de persecució religiosa cap delació. Hi ha testimonis de familiars directes que tenien amagats a casa religiosos. A cal cabaler el Ros (avui cal Porxo) hi tenien amagat el capellà del poble, Ramon Huguet, i a ca la Virgínia, Ramon Marimon, vicari de Vimbodí. Hi van haver escorcolls en aquests cases i en altres a la recerca dels religiosos per part dels Comitès de Sarral i Solivella, en diferents moments. Hi havia avís al Comitè de Belltall, que presidia Ramon Andevert, el dia que s'havien de produir aquests recerques. L'alcalde feia anar la seva muller, Maria, a avisar a aquestes cases quan hi haurà aquestes visites.

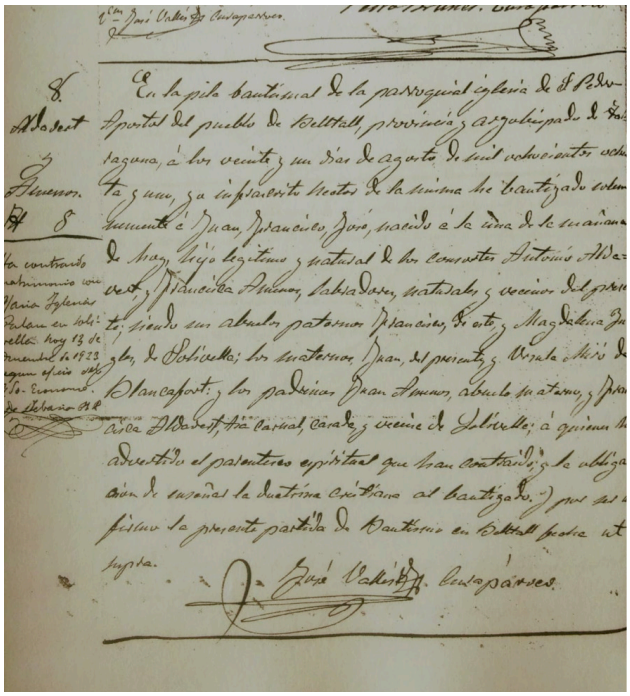

Registre baptismal de Joan Andevert

Aquest ajut fou decisiu per salvar la vida d'aquests religiosos. (Fets recordats per la Mercè Berengué Roset de cal Domingo, que els havia explicat la seva mare Maria Roset de ca la Virgínia)
També tingué una acció de suport a les famílies que tenien els seus (pares i fills) mobilitzats per la guerra. Els donà suport per saber on estaven o com es trobaven. Ramon Miró, aleshores jove de quinze anys, recorda com l'Andevert acompanyà el seu pare, Jaume, a l' hospital militar de Boltanya a Osca (bàndol republicà). Els havien dit que s'hi trobava ferit, el Josep, el seu germà. Feia mesos que no en sabien res. "Els vaig acompanyar amb el carro fins a Sarral. Hi passava el cotxe de línia que portava a Montblanc on agafarien el tren cap a Lleida i després Osca". (l'Andevert tenia un gos molt gran que sovint l'acompanyava. Venia amb el carro acompanyant el seu amo. De tornada, pujà dalt del carro i jo vaig haver d'anar a peu perquè cada cop que volia pujar-hi em buixia amenaçadorament)
Van pensar que a l'hospital de la zona republicana on es trobava, els confirmarien si estava ferit. Els van dir que no en sabien res, que no hi havia estat hospitalitzat. Andevert deduí que el Josep s'havia passat de bàndol. Li digué "Jaume, anem-nos-en que el Josep està bé"

Per últim, un record evocat per l'Ignasi el Banyeta. Andevert s'ocupà de presidir els enterraments en el transcurs dels anys de guerra. "Els que érem els Infants d'aleshores anàvem al cementiri, i recordem les paraules que dedicava d'homenatge i record als difunts instants abans de ser sepultats: *te acompañamos camarada hasta tu última morada. Salud!*"

Detenció, empresonament i afusellament (*)

Andevert fou detingut i ingressat a la presó de Montblanc el 6.2.1939. Fou traslladat a la presó de Pilats de Tarragona el 10.5.1939. Se li feu Consell de guerra: el 10.6.1939. Sentència: Pena de mort. Defunció:19.10.1939.Afusellat
Després del seu afusellament, hi hagué a Belltall cert sentiment de culpabilitat, per part dels qui podien testificar a favor seu i no van fer o no van poder fer res. Si gent afecta al règim franquista hagués sortit a testificar a favor seu, (els coneguts avals), potser Joan Andevert hagués salvat la vida.
"Jo no vaig poder fer res per l'Andevert", afirmà Marçal Panadès –qui va ser cap de Falange a Belltall- en una entrevista amb Josep Maria Sans i Josep Miró el 1990. A Marçal Panadès se li havia sentit a dir que aquell 16 d'agost qui els va salvar va ser Sant Roc. Era el dia de la seva festivitat.

Cementiri de Tarragona. Part del conjunt escultòric amb el nom de les 771 persones que van ser afusellades pel franquisme i que són enterrades a la fossa comuna del cementiri. Ordenades alfabèticament, hi trobem el nom de Joan Andevert.

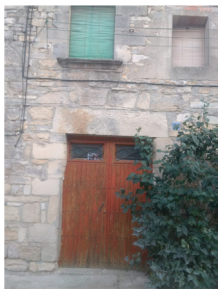

ca L'Andevert a la plaça de l'Església

(*) Informació extreta de:

Recasens i Llort, Josep: *La repressió franquista a la Conca de Barberà* (1939-1945). Centre d'Estudis de la Conca de Barberà. Montblanc. 2000

Joan Andevert Amenós (705). Nom dels pares: Anton i Francesca. Edat d'entrada a la presó: 57 anys. Lloc de naixement: Passanant. Lloc de residència: Belltall. Ofici: pagès. Estat civil: casat- Muller: Maria Iglésies Palau. Instrucció escolar: no. Càrrec públic: alcalde.

Informes: 10.3.1939- El jutjat militar num 7 demana referències n18-4-1939. El mateix jutjat en torna a demanar sobre la seva actuació En Relació alo GMN. (Glorioso Movimiento Nacional)

TEMPS ENRERE

Església Romànica (Vella)

Isidre Bonet Miró de Ca l'Esquerrer

Ressenya històrica

No s'han trobat dades que ens permetin saber l'època de construcció de l'església, tot i que en alguns treballs realitzats sobre castells i altres edificacions medievals de Catalunya, s'indica que fou bastida a mitjans del segle XII. Aquesta data seria uns 70 anys més tard que la concessió feta a finals de l'any 1081 per Hug Dalmau de Cervera a favor de Mir Oromir, on li feia donació de la serra de Belltall. El concessionari hi hauria de construir una fortificació. Al voltant d'ella es formaria el poble de Belltall.

De l'església, dedicada a Sant Pere apòstol, en trobem aquestes dues referències: *L'any 1194 en la butlla que Celestí III adreçà a Ramon de Castellterçol, apareix com a possessió de l'Església de Tarragona* [(1)] *i també se'n fa esment els anys 1354-1355 quan la diòcesi va contribuir amb un impost extraordinari destinat a les croades; Belltall contribuí amb 11 sous cada any.* [(2)]

Del primitiu edifici romànic, bastit a Belltall en els anys posteriors a la reconquesta, només queden unes restes molt minses. Es tracta únicament d'un llenç de mur que corresponia a la zona de l'absis (construcció semicircular adossada a la nau que acostuma a trobar-se darrere de l'altar).

Es va construir amb carreus regulars escodejats (tallats a cop d'escoda) i col.locats de manera isòdoma (en fileres de la mateixa alçada i del mateix gruix) Les filades estan muntades a trencajunts, és a dir, de manera que no hi hagi coincidència entre les juntures del carreu de dalt i el de baix.

Poques coses més en sabem de la desapareguda església romànica. De les dimensions podem fernos una idea observant l'espai actual de la plaça i les edificacions que l'envolten. En tot cas la llargada, no superaria pas, l'amplada de l'actual temple parroquial.

Esglésies romàniques

La desapareguda església romànica de Belltall formaria part del grup de les esglesioles de petites dimensions que a partir de la reconquesta van anar edificant-se al llarg de la Catalunya Nova. Podem deduir que era un edifici bàsic constituït per una nau de planta rectangular unida a un absis semicircular.

En seria un exponent l'església Sant Miquel del Mont, que és sufragània de Santa Margarida de Bianya i respon a les característiques arquitectòniques del romànic del segle XII. *És d'una sola nau, amb volta de canó lleugerament apuntada. La capçalera, a llevant, és formada per un absis semicircular que té, al centre, una finestra d'una sola esqueixada, cegada a la part exterior. La porta d'entrada, a migdia, té el llum rectangular, llinda i timpà llisos i tres arcs de mig punt en gradació. Al seu costat hi ha una finestra de doble esqueixada, amb un arc de mig punt. El campanar d'espadanya, de dos ulls, forma part de la paret de ponent.*

Esg de Sant Miquel del Mont - Ricard Ballo 2018

(1) Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes "Viage literario a las Iglesias de España" de Jaime Villanueva –Vol. XIX – Carta XXVIII – a.12

(2) Miscelánea de textos medievales Barcelona 1964 – "Los diezmos de la diócesis de Tarragona (1354-1355)" - Josep Trenchs Ódena

Algunes de les característiques comunes de les petites esglésies romàniques són:

- Nau d'eix longitudinal orientada de ponent a llevant, on és oberta per unir-se a l'absis que l'encapçala.
- Un sol portal d'accés, situat gairebé sempre al costat de migdia (que és per on es rep més llum) o bé a ponent (lloc des del qual l'altar té més visualitat)
- La coberta, altrament dit sostre, es bastia amb voltes de canó, que inicialment era de fusta (encavallades) i amb el temps es van substituir per les fetes amb pedra i morter de calç. Sobre les voltes s'hi disposava la teulada de teules de ceràmica o lloses de pedra.
- Les finestres són necessàries per a la il.luminació de l'església, però acostumen a ser estretes, per tal d'evitar els canvis de temperatura. En alguns casos són perforades directament en carreus; en d'altres, es tracta de simples espitlleres rectangulars.
- Ornamentació exterior molt senzilla amb petits relleus que es repeteixen seguint modulació rítmica.
- Campanar de cadireta (també anomenat d'espadanya) format per una prolongació d'una de les parets de l'edifici, per sobre de la teulada, i en la qual hi ha un o diversos arcs per a allotjar-hi les campanes.

Si comparem els trets assenyalats, amb restes de l'església romànica de Belltall podem veure que són coincidents pel que fa a l'orientació, i probablement amb la situació del portal d'entrada, mirant a migjorn, ja que és on hi havia carrer.

Algunes notes sobre l'església romànica de Belltall.

De la coberta, finestres i ornamentació exterior no en tenim cap referència, però sí que s'ha obtingut informació que ens permet saber que el campanar era de dos ulls (tot que en principi podia haver estat d'un) ja que en el document "*Govern de la rectoria 1738-1750*", en el qual es detallen les activitats, festivitats i celebracions de la parròquia, en detallar els tocs de campana i nombre de batallades a efectuar en cada una d'elles, es fa esment a dues campanes. Aquestes, foren reinstal.lades a l'església nova, i gràcies a la informació recollida pel Llorenç Miró Piquer, de Ca l'Anton, sabem que el mes de maig de 1937 les dues foren baixades del campanar i, probablement una vegada foses, van servir per a la fabricació d'armament.

Mossèn Magí, germà del Llorenç, per mitjà de dibuixos i notes escrites, ens descriu com eren les campanes: Una de 1676, i l'altra de 1714.

Del contingut dels documents "*Govern de la rectoria 1738-1750*", "*Fons documental de la Parròquia de Sant Pere, apòstol, de Belltall*" i "*Inventaris efectuats a principis del segle XX a l'església nova*" s'han obtingut algunes informacions que ens permeten conèixer una mica el contingut de l'interior del temple, com seguidament veurem.

Hi havia a la petita església, a més de l'altar major, els de Nostra senyora del Roser, Santíssim nom de Jesús, Sant Isidre, Sant Antoni abat i Sant Jaume.

En el relat que fa el rector en parlar del via crucis, que es feia el Diumenge de Rams, des de l'església fins al "Calvari", s'anomenava l'altar de la Verge (probablement dedicat a la Puríssima Concepció) com a lloc on s'iniciava la sortida del temple. Així doncs, els altars laterals en serien sis.

Per les mateixes fonts informatives, podem saber que els altars de Sant Antoni i del Santíssim nom de Jesús eren a tocar un de l'altre, com consta en el registre de l'òbit d'Elisabet Llort; que fou enterrada el 1690 a davant l'altar de Sant Antoni abat, al costat del seu home (soterrat front del Santíssim nom de Jesús).

A l'altar de Sant Isidre hi havia un retaule (el 19-1-1677 els jurats acorden daurar i pintar el retaule de Sant Isidre) i a la seva part esquerra una imatge de Sant Roc (nota de 17-8-1749 sobre una constel.lació de malalties) que gaudia a Belltall de molta devoció, i al qual es dedicava una festa anual, i s'invocava sobre en tot en les situacions d'epidèmia.

Altars, retaules, imatges religioses, objectes de culte i elements ornamentals de l'església romànica van anar a parar al nou temple. Gràcies als detalls que mossèn Dalmau Llebaria aporta en l'inventari dels béns de la parròquia de Belltall, fet

l'any 1924, podem fer-nos una idea de l'ornamentació de l'interior del temple.
Una taula de fusta amb motllures renaixentistes als angles, formava part de l'altar major, igual que un retaule de tres cossos, també renaixentista, La imatge de Sant Pere apòstol presidia l'església, com a patró que era de la parròquia de Belltall.
Com hem dit abans, a l'església romànica hi havia sis altars laterals: Uns eren de fusta (amb elements decoratius) i altres amb un peu de maçoneria (pedra col.locada amb morter o en séc) i amb una llosa de pedra tallada a damunt (alguna pintada a l'oli). Cada altar estava presidit per la imatge del seu titular, col.locada en el centre d'un retaule.
El pany de paret de darrere de cada altar, estava embellit amb un retaule. Aquests, eren de fusta, i estaven formats per tres cossos en la seva majoria. Pel que fa al seu estil, predominaven els renaixentistes.
A l'església, a més de les imatges pròpies de cada altar, també s'hi trobaven moltes d'altres sants, i santes, que eren objecte de veneració per part dels parroquians de Belltall. Entre les més estimades podem esmentar: Sant Josep, Sant Roc i Sant Esteve i Sant Antoni de Pàdua. Segons consta en el document "*Govern de la rectoria 1738-1750*", eren objecte de celebració festiva.
L'origen de la imatge que està actualment a la font de baix, no el podem situar amb seguretat dins de l'església vella. És un possibilitat, però majoritàriament les imatges religioses de les que s'ha pogut recollir dades, eren de fusta tallada. També podria ser que fos a la part exterior.

L'interior de l'església romànica de Belltall era també el lloc d'enterrament dels membres de la carlania, i dels religiosos que morien al poble metre exercien de rectors. Aquests eren soterrats en una tomba situada en el passadís central del temple. Des d'inics del segle XVII fins a l'any 1805, als registres d'òbits en tenim constància de tres. Dos d'ells pertanyents a famílies molt arrelades a Belltall: Pau Berenguer Sabater i Francesc Miró Bosch.

Tenim informació procedent del fons parroquial des de la segona meitat del segle XV, i des de l'any 1603 (quan es va sepultar a Pau Montaner en el vas del seu germà, el carlà de Belltall) fins a l'any 1785 es comptabilitzen 13 enterraments dins l'església, de carlans o familiars seus. S'ha de considerar que durant pràcticament un segle els carlans del poble van viure a Barcelona, fins que amb la compra de la carlania l'any 1668 per part dels Miró, van tornar a tindre el domicili a Belltall. Pels registres d'òbits coneixem que l'any 1665 fou enterrat Jaume Miró Bonet, davant de l'altar del Santíssim nom de Jesús, i l'any 1667 també el seu fill Dionís. Elisabet Llort va ser soterrada l'any 1690 davant l'altar de Sant Antoni Abat (al costat d'on estava el vas del seu marit). Aquesta informació ens permet situar el lloc on estaven les sepultures, i també saber, que tot i no ser familiars dels carlans, els 3 foren enterrats a l'interior de l'església. Aquesta circumstància estaria justificada per la compra de la carlania per part de la viuda Elisabet Miró en nom del seu nét Antoni-Joan Miró Moller, futur carlà.

Amb l'arribada del segle XIX, a causa de l'abolició de molts privilegis de la noblesa, va deixar de fer-se enterraments a l'interior de l'església.
No hem trobat dades que confirmin l'existència de tombes a tocar de l'església vella, però ja a inicis del segle XVII es fa referència de la situació del fossar del poble, a sol ixent del carrer de Baix.
Els enterraments efectuats en l'antic fossar es feien amb tombes cavades a terra, i alguna d'elles estava tancada amb una llosa, com la que encara es conserva.
El trenta d'agost de 1889 l'Arquebisbat de Tarragona dóna la seva autorització perquè es pugui construir el primer nínxol en el cementeri (antic fossar) de Belltall. Ho havia sol·licitat Josep Batlle Sala, que encara signava com a carlà. Als anys 50 del segle passat encara es podien veure restes de dit nínxol a tocar de l'antic transformador elèctric de Belltall.

Tarragona, 15 de desembre del 2019

BELLTALL

ASSOCIACIÓ DE VEÏNS I AMICS DE BELLTALL

Amb el suport de:

Diputació Tarragona